

DÉLKELET–EURÓPA ALAPÍTVÁNY ÉS KUTATÓKÖZPONT – Budapest

Az INTERNATIONAL RELATIONS QUARTERLY és az

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM Bölcsészettudományi Kara

Tisztelettel meghívja:

XLII.
DÉLKELET–EURÓPA
Tudományos tanácskozás

MI TÖRTÉNT ÉCSKÁN?

avagy

Hogyan vonult el Bánátból száz évvel ezelőtt a Monarchia?

2019. május 6-án (hétfőn) 16.¹⁵ – 18.⁰⁰

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM

Bölcsészettudományi Kar

Történeti Intézet Szekfü Gyula Könyvtárában

(1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8. Főépület, I. em. 115)

Várady Tibor akadémikus
könyvbemutató előadása

Nyitó gondolatok
Köszöntő

Surányi Csaba, a Délkelet-Európa Kutatóközpont vezetője
Pritz Pál DSc. történész, egyetemi magántanár

Kossuth – Széchenyi – Görgei - Bea Csaba ELTE Történelemtudományi Doktori Iskola
A Monarchia – Közép Európa aranykora - Arday Lajos DSc
Moderátor - Lelkes Csilla (Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

A részvétel ingyenes, de kérjük, előzetesen jelentkezzenek be, legkésőbb május 4-én 15.00-ig.

© DKE 2019.

RSVP: conference@southeast-europe.org

A konferencia honlapja: <http://www.southeast-europe.org>

“1% a fiatal kutatókért”

A Délkelet-Európa Alapítvány adószáma - 18336384-1-43

Mi történt Écskán? avagy Hogyan vonult el Bánátból száz évvel ezelőtt a Monarchia?

– Várady Tibor akadémikus előadása –

2019. május 6-án (hétfőn) 16.¹⁵ – 18.⁰⁰

*Eötvös Loránd Tudományegyetem
Történelmi Intézet Szeksfű Gyula Könyvtárában*

A családi ügyvédi irattárban néhány teljes polcot fedtek el az écskai iratok. Ez sokkal több mint bármely más ügy vagy akár ügycsoport esetében. [...] Arról igyekszem írni, hogy mi is az az Écska, és mi történt Écskán.

Az iratokban rögződött tényeken, eseményeken, sorsokon nem változtatok. Azért sem, mert azt látom, hogy az iratokban látható események, sorsok és hátterek – utólag egymás mellé téve – összefonódnak, és regényre alakulnak. Ezért nevezem a most következő szöveget dokumentumregénynek.

Écska körülbelül tíz kilométerre van Becskerektől. Ez korábban is így volt. Volt úgy, hogy gyalog is elmentünk. Sőt olyan is, hogy odaúszunk. ... Écska a kastélyáról is ismert. Ma legtöbben csak azt tudják róla, hogy „híres”. Más nem. Életkorom jóvoltából én a mai átlagismeretnél valamivel többel rendelkezem (bár nem sokkal). Az iratok jóval többet mutatnak. A kastélyt a Lázár család építette. Örmény származásúak voltak, valamikor Lazarian volt a családi név.

A XVIII. században Temesvárra költöztek, ahol felvették a katolikus vallást. Lázár Lukács jószágkereskedő volt, majd miután megvette az écskai birtokot, magyar nemes lett. Azzal is büszkélkedett, hogy ez akkora birtok, hogy tizenegyezer kutyával kell őriztetni a jószágot. De nem csak ezzel büszkélkedett. 1820 augusztusában, a kastély megnyitásakor, hangversenyt szerveztek Écskán. Egy kilencéves csodagyerek zongorázott. Liszt Ferencnek hívták. Mivel maga még nem tudott utazni, Esterházy hercegek hozták Écskára.

Aztán később, egy Lázár özvegy (Viktorina) férjhez ment egy német herceghez (Thurn-Taxis Egon Miksának hívták). Ez 1871-ben történt. *De nem Lázár Viktorina ment vendégfelaségként Berlinbe, hanem a német herceg költözött Écskára ...* Aztán a kialakult képlet folytatódott. Lázár Zsigmond és Viktorina lánya (Marianna) egy luxemburgi származású grófhhoz ment férjhez – és ezúttal sem az écskai börtöl költözött, hanem a gróf, aki már Bécsben született, de nemesi gyökerei Luxemburgba vezetnek. Igen bonyolult nemesi neve volt: De la Fontaine d'Harnoncourt-Unverzagt. A nemesi neve Harnoncourt-ra egyszerűsödött az écskai használatban. Ez így rendjén is volt. Nemcsak azért, mert éppen a Harnoncourt hangzik a legarisztokratikusabban (mondjuk leggrófosabban), hanem azért is, mert ez volt a kiindulópont. A De la Fontaine eredetileg is csak hozzáadott dísz volt (és használatban lassan lemaradt), az Unverzagt pedig egy másik nemesi család neve volt, és ezt a nevet akkor csatolták a Harnoncourt-hoz, amikor utódok nélkül maradtak az Unverzagtok. Szóval Harnoncourt Félix gróf volt az, aki költözött. Az ma is elképzelhető, hogy egy luxemburgi (vagy bécsi) nagyvállalkozó Écskára hoz befektetést. De *hogyan ide is költözött? Ne csak a tőkéjét, hanem az életét is ide fektesse be?* Egyébként Harnoncourt Félix 1887. december 28-án vette el Lázár Mariannát, és 1888 óta otthon volt az écskai uradalomban. Mondhatnánk, *hogyan tőkéjét inkább kapott* (hozományként), mint hozott.

Mindenesetre 1888-tól Harnoncourt Félix és felesége, Marianna kezében volt a birtok. Félix bécsi barátai is járnak kezdtek Écskára. Leginkább a vadászbarátai. Jelesül Ferenc Ferdinánd trónörökös. ...

Valamikor mindenki (*legalábbis Becskerek környékén mindenki*) tudta, hogy kik az écskai grófok (Harnoncourt, Pallavicini). Aztán a részletek elvesztek. Ami megmaradt – mint a kastéllyal kapcsolatban is –, csak egy korábban alakult összegzés: „Ezek híres nevek.” Becskereken azt is tudtuk, *hogyan tulajdonképpen már jóval a kastély és a grófok előtt is fontos volt Écska, mert Attila hun király egyik nejét hívták Écskának* – és innen a név.

Várady Tibor: Mi történt Écskán? Újvidék, 2019. (részletek a könyvből)

Várady Tibor professor emeritus, a *Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia* rendes tagja, a nemzeti kisebbségek és emberi jogok bizottságának elnöke.

(Prof. and Chair *Central European University; Emory University School of Law, Atlanta*)

XLII.

Mi történt Écskán?

avagy

Hogyan vonult el Bánátból száz évvel ezelőtt a Monarchia?

– Várady Tibor előadása –

2019. május 6-án (hétfőn) 16.¹⁵

Eötvös Loránd Tudományegyetem

*A Történelmi Intézet
Szeksfű Gyula Könyvtárában*

(1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8.
Főépület, I. em. 115)

A Lázár–Kiss barátság

A Lázár család uradalma alakult, változott. Leginkább terjeszkedett. Az ügyvédi levéltárban talált periratok tárgyát az a birtok képezi, melyet Lázár Zsigmond hagyott hátra. Ő maga is megérdemelne egy regényt. Élete folyamán váltogatta a gazdálkodást és a tábornokoskodást. Az 1848-as forradalomban az osztrák oldalon áll, de a háborúban is maradnak (néha) emberi kapcsolatok. Például Lázár Zsigmond és Kiss Ernő között.

Kiss Ernő többet tett a szabadságharcért, mint Lázár Zsigmond a Habsburgokért.

1906. május 27-én Kiss Ernő-szobrot lepleztek le Nagybecskerek főterén, és nagyapám tartotta az ünnepi beszédet (mely másnap megjelent a Torontál napilapban). A beszédben persze a szabadságharcos hősiessége és a vértanúhalál áll előtérben, de az is része a képnek, hogy bánáti nagybirtokos. Nagyapám elmondta Kiss Ernőről, hogy „vármegyénk nagy fia, nemzetünk dicső hőse, világszabadság vértanúja”.

Hozzátette azt is, hogy bajtársai részére nemcsak jó szíve, de erszénye is mindenkor nyitva állt. Aztán: „A vész idején a haza oltárára rengeteg kincset tesz le. Kiss Ernőnél csak Rákóczy Ferenc áldozott nagyobb vagyont a magyar szabadságért.” Az ünnepi beszéd példaként még felhossa, hogy Elemér, Ittebe, Aradác, Ernesztháza dúsgazdag ura, egész szabadságharcos ezredeket ruházott fel saját költségén.

A Lázár családot hagyományos barátság fűzte az eleméri Kiss családhoz.

Gyakran találkoztak, Écskán is, Eleméren is. Voltak, akik ezt közös örmény gyökerekkel magyarázták. Korábban a Habsburgokkal is jó kapcsolatai voltak Kiss Ernőnek is, Lázár Zsigmondnak is. Ezt Kiss Ernő 1841 és 1849 között írt leveleiből is látom. (Habsburg barátságot persze csak a korábbi levelek mutatnak.) 57 o.

Várady Tibor: Mi történt Écskán? Újvidék, 2019. (részletek a könyvből)

Az estét élő jazz muzsika zárja:

Vendégünk Nagy Emma, aki 2019-ben zenekarával elnyerte a budapesti Jazz Showcase fődíját

© DKE 2019

“1% a fiatal kutatókért”